

Alicja K. Zawadzka¹

Identyfikacja inicjatyw służących budowaniu tożsamości lokalnej w wybranych miastach sieci Cittaslow

Miarą jakości życia – z uwzględnieniem jej wieloznaczności definicyjnej – jest m.in. skala zaangażowania władarzy miast, lokalnych liderów, a także mieszkańców w działania mające na celu budowanie oraz utrwalanie więzi z miastem i regionem. Jacobs (2014, s. 249) twierdzi, że „miasta wszystkim mają coś do zaoferowania, pod warunkiem że wszyscy je współtworzą”. W tekście wskazano szereg wydarzeń o charakterze regionalnym i społecznym organizowanych przez przedstawicieli różnych instytucji działających na terenie jedyne w woj. pomorskim miasta Cittaslow – Nowego Dworu Gdańskiego. Celem tych działań jest promocja wiedzy na temat historii obszaru Delt Wisły, a przez to budowanie tożsamości kolejnych pokoleń powojennych żuławskich osadników. Dokonano identyfikacji oddolnych inicjatyw mieszkańców północnoniemieckiego Meldorf służących poprawie wizerunku miasta i jakości życia w nim, a także wskazano w jaki sposób proces certyfikacji Cittaslow może być instrumentem uświadomienia mieszkańcom endogenicznego kapitału (materialnego i społecznego) ich miasta. Opisano również unikatowy – na skalę Meklemburgii-Pomorza Przedniego – obiekt architektoniczny wschodnioniemieckiego miasta Penzlin oraz wskazano przykłady koegzystencji historycznego dziedzictwa kulturowego będącego przedmiotem dumy mieszkańców i współczesnych rozwiązań technologicznych.

Słowa kluczowe: Cittaslow, Slow Cities, ruch powolnościowy, oddolne inicjatywy, tożsamość lokalna.

1. Wprowadzenie

Erę globalizacji – zwaną także płynną nowoczesnością (Bauman, 2006 i 2011) oraz postnowoczesnością – charakteryzuje przyspieszenie czasu i koncentracja przestrzeni, których wyrazem jest swobodny przepływ idei, usług i kapitału ludzkiego w bardzo krótkim czasie, także w czasie rzeczywistym. Epokę prymatu czasu nad innymi wartościami, w której odległość przestaje być względną kategorią, można więc nazwać erą przyspieszenia. Równoległe obok

---

¹ dr inż. arch. Alicja K. Zawadzka, Uniwersytet Gdański, Wydział Oceanografii i Geografii, ul. Bażyńskiego 4, 80-952 Gdańsk, e-mail: alicja.zawadzka@edu.ug.pl

głównego nurtu tej epoki, istnieje i rozwija się ruch powolnościowy – Slow Movement. Rozważania badaczy społecznych, m.in. takich jak Bauman, 2006, 2009, 2010 i 2011; Honoré, 2011 i 2014; Kubisz, 2014, Pękała, 2013; Popkiewicz, 2013 nad współczesnym tempem życia – akcentujące kierunki alternatywne do globalizacji i konsumpcjonizmu – wskazują dowody na szerokie spektrum społecznego wymiaru ruchu powolnościowego i jego znaczący wpływ na kulturę i sztukę oraz inne dziedziny działalności człowieka. Slow Food i Cittaslow stały się bowiem inspiracją dla licznych trendów, takich jak: *slow urbanism*, *slow architecture*, *slow design* czy *slow travel*, *slow tourism* i wielu innych. Przeważająca część badaczy ruchu Cittaslow koncentruje się głównie na filozofii i założeniach tego ruchu oraz jego wymiarze społecznym i turystycznym, wskazując przy tym na takie kierunki turystyki, jak *slow tourism* czy *green tourism* (m.in.: Gruszecka-Tieśluk, 2013a, 2013b; Grzelak-Kostulska i Hołowiecka, 2010, 2011; Grzelak-Kostulska i in., 2011; Hatipoglu, 2015; Hutnikiewicz, 2009; Kaczmarek i Konecka-Szydłowska, 2013; Kalisiak, 2016; Knox i Mayer, 2013; Knox, 2005; Kopeć, 2012 – obecnie Zawadzka; Kulupa, 2010; Kwiatek-Sołtys i Mainet, 2015; Maćkiewicz i Konecka-Szydłowska, 2017; Mayer i Knox, 2006; Mazur-Belzyt, 2014; Park i Kim, 2016; Pękała, 2013; Pink i Lewis, 2014; Pink i Servon, 2013; Pink, 2007, 2008, 2009, 2011; Poczobut, 2010; Rutkowska, 2012; Strzelecka, 2016).

W tekście przedstawione są wyniki jednego z etapów większego projektu badawczego nad ruchem Cittaslow. Obszar badawczy tego etapu obejmuje 3 miasta Cittaslow: Nowy Dwór Gdański (woj. pomorskie), Meldorf (północno-zachodnie Niemcy) i Penzlin (północno-wschodnie Niemcy). Celem tego etapu badań empirycznych nad ruchem Cittaslow było rozpoznanie inicjatyw służących budowaniu tożsamości regionalnej. Prowadzone badania nie opierają się na sformułowanych uprzednio szczegółowych tezach i założeniach – przyjęta metoda badawcza ma źródła fenomenologiczne. W badaniach wykorzystano metody niereaktywne, takie jak: analizy treści źródłowych oraz metody jakościowe stosowane podczas wyjazdów studialnych do miast Cittaslow: Nowego Dworu Gdańskiego (w czerwcu i lipcu 2016 r.), Meldorf (w sierpniu 2016 r.) oraz Penzlin (we wrześniu 2016 r.), takie jak: obserwacje uczestniczące oraz wywiady pogłębione z burmistrzami, lokalnymi liderami i mieszkańcami. Wyniki badań dają odpowiedź na pytanie: w jaki sposób budowana jest tożsamość lokalna w wybranych miastach należących do sieci Cittaslow?

2. Nowy Dwór Gdański – miasto w sercu Żuław Wiślanych

Nowy Dwór Gdański to miasto położone w centralnej części Deltę Wisły, zwanej potocznie Żuławami Wiślаныmi i zamieszkałe przez 10 022 mieszkańców (stan z 31 grudnia 2015 r.). Jest pierwszym i jedynym miastem Cittaslow w woj. pomorskim; miasto Nowy Staw – również z rejonu Żuław Wiślanych – ma status pretendenta (stan z 23 stycznia 2017 r.). Akces miasta

Nowy Dwór Gdański do sieci Cittaslow nastąpił w 2014 r. – roku poprzedzającym jubileusz 135-lecia nadania mu praw miejskich. Wyjątkowość krainy Deltę Wisły, poza unikatowym pięknem krajobrazu, polega na „niezwykłym procesie wykuwania się tożsamości jej mieszkańców” (*Wspomnienia...*, 2015, s. 18).

Jedną z inicjatyw służących budowaniu i zwiększaniu poczucia dumy z bycia Żuławiakiem jest projekt adresowany do dzieci i młodzieży „Żuławy. Lubię to!”, realizowany przez Stowarzyszenie Miłośników Nowego Dworu Gdańskiego – Klub Nowodworski w partnerstwie z Zespołem Szkół nr 1 w Nowym Dworze Gdańskim i Zespołem Szkół nr 2 w Nowym Dworze Gdańskim, Muzeum Archeologiczno-Historycznym w Elblągu, Gminę Cedry Wielkie oraz Cedrowym Dworkiem przy wsparciu finansowym ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich. Punktem wyjścia dla tej inicjatywy było przekonanie o tym, że fundamentem skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego regionu jest jego znajomość i utożsamianie się z nim oraz towarzyszące temu poczucie dumy. Projekt to odpowiedź na problemy tożsamościowe z jakimi od 1945 r. borykają się mieszkańcy Żuław oraz wynikające z nich inne, np. „niedocenianie potencjału historyczno-kulturowego, postrzeganie Żuław jako regionu mało atrakcyjnego, niewielka liczba liderów działających na rzecz Żuław, brak narzędzi do edukacji dzieci i młodzieży” (*Wspomnienia...*, 2015, s. 5). W ramach projektu „Żuławy. Lubię to!” powstał poradnik „MultiRegion, czyli jak nauczać o Żuławach” – scenariusz lekcji i warsztatów oraz narzędzi w formie tradycyjnej i cyfrowej. Ważną częścią ww. projektu były przeprowadzone wywiady z pierwszymi osadnikami żuławskimi – świadkami odbudowy Żuław po 1945 r. Rozmowy te były inspiracją do zorganizowania „Dnia Osadnika” – towarzyszącego „I Kongresowi Żuławskiemu”, który odbył się 3 października 2015 r. W ramach „Dnia Osadnika” udało się „zorganizować przemarsz osadników (potomków przebranych w stroje z tamtej epoki); poczęstunek żuławskich gospodyń (i tu również zaangażowały się córki i wnuczki pionierów); powołać do istnienia święto, które nie dzieli, lecz łączy i wzbudza dumę” (*Wspomnienia...*, 2015, s. 21). Wydarzenie to stało się corocznym świętem w Nowym Dworze Gdańskim.

Na terenie miasta oraz gminy Nowy Dwór Gdański każdego miesiąca odbywają się wydarzenia adresowane do przedstawicieli różnych grup wiekowych, których celem jest promowanie wiedzy o trudnej historii powojennych żuławskich osadników, krajobrazie Deltę Wisły, obiektach zabytkowych regionu, a także o dziedzictwie kulinarnym Żuław. Prowadzona jest edukacja dzieci i młodzieży w oparciu o metody aktywizujące. Mają też miejsce spotkania służące budowaniu i umacnianiu więzi rodzinnych i społecznych. Organizatorami i partnerami tych wydarzeń jest Gmina Nowy Dwór Gdański (GNDGd), Żuławski Park Historyczny (ŻPH) – gminna jednostka organizacyjna, której operatorem jest Stowarzyszenie Miłośników Nowego Dworu Gdańskiego – Klub Nowodworski (KN), w ramach którego działa Żuławska Kafejka Histo-

ryczna (ŻKH), Żuławski Ośrodek Kultury (ŻOK) – samorządowa instytucja kultury, której organizatorem jest Gmina Nowy Dwór Gdański, a także Mały Holender – dom podcieniowy na Żuławach (MH). Wśród wydarzeń zorganizowanych od czerwca do grudnia 2016 r. na szczególną uwagę zasługują (w porządku chronologicznym):

- 11 czerwca – warsztaty rozpoznawania i przyrządzania kilkudziesięciu dziko rosnących roślin jadalnych, ze zwróceniem uwagi na ich właściwości zdrowotne i wpływ na nastrój człowieka (organizator: MH);
- 22 czerwca – inauguracja akcji „1500 drzew owocowych odmian tradycyjnych na Pomorzu” – realizowanej w ramach projektu pt. „Społeczny Instytut Pomologiczny”, mającej na celu posadzenie 4500 drzew na terenie całej Polski, w tym 1500 w woj. pomorskim, a przez to ochronę historycznych sadów i drzew owocowych na terenie województwa, głównie na terenie Żuław Delty Wisły (organizatorzy: ŻPH, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku i in.);
- 25-26 czerwca – Dni Otwarte Żuławskich Zabytków 2016, w ramach których odbyło się ponad 30 różnych wydarzeń, takich jak: konkurs fotograficzny „Żuławskie Zabytki – piękno, przemijanie, nadzieja”, zwiedzanie domów podcieniowych (m.in.: w Marynowych, Orłowie, Trutnowach, Żelichowie-Cyganku), kościołów (m.in.: kościoła pw. św. Katarzyny w Borętach, kościoła polskokatolickiego pw. Dobrego Pasterza w Elblągu, kościoła św. Jerzego w Jezierniku, kościoła pw. Matki Bożej Różańcowej w Koźlinach, kościoła pw. Znalezienia Krzyża Świętego w Krzywym Kole, kościoła św. Mikołaja w Lisewie Malborskim, kościoła pw. św. Jana Chrzciciela w Ostaszewie, kościoła grekokatolickiego pw. św. Mikołaja w Żelichowie-Cyganku), cmentarzy (m.in.: cmentarz 11 wsi w Żelichowie-Cyganku), a także rejs kolejką wąskotorową z Nowego Dworu Gdańskiego na Mierzęję Wiślaną, wykłady oraz liczne jarmarki i pikniki (organizatorzy: GNDGd, ŻPH, KN, ŻOK, MH i in.);
- 12, 24, 25 i 30 lipca, 12 i 22 sierpnia, 5, 10 11, 15 i 25 września oraz 13 i 20 października – historia, prezentacja i specjalny rytuał spożywania Machandel – mennonickiej jałowcówki produkowanej w Nowym Dworze Gdańskim od 1776 r., a od 1945 r. w Niemczech (organizator: MH);
- 14 lipca, 16 sierpnia i 22 września – zdobywanie najniższego punktu w Polsce (-2,07 m.p.p.m. według nieoficjalnych wyników) odkrytego w 2013 r., znajdującego się na dawnym dnie Zalewu Wiślanego w okolicach Marzęcina (organizatorzy: MH i in.);
- 24 lipca – Festiwal Małych Form Ulicznych Hybzio (organizatorzy: ŻOK i in.);
- 8-12 sierpnia – Wakacje z szachami (organizatorzy: GNDGd, ŻPH, KN i in.);
- 10 września – Turniej Sołectw (organizatorzy: GNDGd i in.);
- 11 września – warsztaty serowarskie dla seniorów (organizator: MH);

- 11 września – wykład „Historia pewnego boiska, czyli o zapomnianym sercu miasta Nowy Dwór Gdański” w ramach Żuławskiej Kafejki Historycznej (organizatorzy: GNDGd, ŻPH, KN, ŻKH i in.);
- 25 września – I Wyścig Rowerowy o Puchar Burmistrza Nowego Dworu Gdańskiego (organizatorzy: GNDGd i in.);
- 1 października – III Dzień Osadnika (organizatorzy: GNDGd, ŻPH, KN, ŻOK, MH i in.);
- 5 października – debata subregionalna w Nowym Dworze Gdańskim, temat przewodni „Edukacja obywatelska poza szkołą” w ramach V Forum Pomorskiej Edukacji (organizatorzy: ŻPK, Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku i in.);
- 12 października – zajęcia w ramach projektu matematycznego „Mam tę moc! – Jak powstaje most” (organizatorzy: KN i in.);
- 16 października – 13 Festiwal Łatawców o Puchar Burmistrza Nowego Dworu Gdańskiego (organizatorzy: GNDGd, ŻOK i in.);
- 6 listopada – wykład „Historii żuławskiego sera” w ramach Żuławskiej Kafejki Historycznej (organizatorzy: GNDGd, ŻPH, ŻOK, KN, ŻKH i in.);
- 8 listopada – lekcje regionalizmu „Jestem stąd. Jestem z Żuław” (organizator: ŻPH, KN i in.);
- 10 listopada – konferencja „Żuławcy w 1945 roku. Źródła z niedalekiej przeszłości” (organizatorzy: ŻPH, KN i in.);
- 11 listopada – I Nowodworski Bieg Niepodległości (organizatorzy: GNDGd, ŻPH, KN i in.);
- 26 listopada – warsztaty warzenia świątecznego piwa (organizatorzy: ŻPH, KN i in.);
- 27 listopada – wykład „O życiu codziennym Mennonitów” w ramach Żuławskiej Kafejki Historycznej (organizatorzy: GNDGd, ŻPH, KN, ŻOK, ŻKH i in.).

Po zakończeniu II wojny światowej „przywiezione przez osadników inne, a jednocześnie różnorodne wzorce kulturowe, przeciwstawiane były zastanym śladom kultury żuławskiej. Nie było przy tym nikogo, kto mógłby pokazać nowym przybyszom wiedzę na temat zastanych elementów kultury materialnej. Brakowało emocjonalnego stosunku do nowego miejsca zamieszkania” (Lipińska, 2011, s. 30). Organizowane ww. wydarzenia przyczyniają się m.in. do rozpowszechniania wiedzy o regionie, wzmacniania więzi społecznych i budowania dumy z bycia Żuławiakiem.

3. Meldorf – miasto, w którym warto żyć

Meldorf to miasto położone nad Morzem Północnym w północno-zachodnich Niemczech zamieszkałe przez niespełna 7 300 mieszkańców. Meldorf przystąpiło do sieci Cittaslow w 2015 r. – roku obchodów 750-lecia miasta.

Zdaniem burmistrz Meldorf miarą jakości życia jest nie tyle zrobienie czegoś dla innych, co zrobienie czegoś razem z innymi. W roku jubileuszowym w Meldorf odbyło się ponad 130 wydarzeń kulturalno-sportowych, z czego tylko kilkanaście odbyło się pod patronatem Urzędu Miasta, a pozostałe były przejawem oddolnych inicjatyw. Skala i rozmach tych uroczystości jest wyrazem dużego zaangażowania mieszkańców w życie miasta. Także w ramach oddolnej inicjatywy oraz z prywatnych środków został zaprojektowany i wydrukowany bezpłatny mini przewodnik *Meldorf on foot* – w trzech wersjach językowych: niemieckiej, angielskiej i duńskiej – dostępny w punkcie informacji turystycznej. Funkcjonowanie i wizerunek Meldorf to efekt synergicznej współpracy władz miasta, lokalnych liderów, jak i mieszkańców równie mocno zaangażowanych w podnoszenie jakości życia. Dbalność o estetyczną stronę miasta widoczna jest np. w bardzo dobrym stanie zachowania zabytkowych 400-letnich kamienic z bogato zdobionymi portalami wejściowymi, w wypielegnowanej zieleni miejskiej, przydomowych trawnikach i rabatach kwiatowych. Uwagę zwracają efekty licznych pomysłów będących oddolną inicjatywą finansowaną z prywatnych środków, np. tzw. ocieplacze – wzorzyste dzianiny w stonowanych odcieniach szarości, granatu, błękitu oraz fioletu – umieszczone na abisynce na Südermarkt i stojaku rowerowym na placu przed Ratuszem. Na tym placu, także w ramach oddolnej inicjatywy mieszkańców, stanął drewniany pomarańczowy ślimak inspirowany logo Cittaslow, będący wyrazem aprobaty mieszkańców dla założeń ideologicznych ruchu Cittaslow i przystąpienia Meldorf do tego ruchu. Zdaniem burmistrz Meldorf – pomysłodawcy akcesji do sieci Cittaslow i głównej koordynator procesu certyfikacji – idea Cittaslow pomaga w sposób świadomy i klarowny zaprezentować się na zewnątrz. Dlatego też z jej inicjatywy, procesowi certyfikacji towarzyszyło wydarzenie mające na celu rozpowszechnienie i wyjaśnianie znaczenia tej idei Cittaslow, ale przed wszystkim ukazanie wyjątkowości Meldorf, w myśl zasady: osobliwość regionu zamiast globalnej standaryzacji, a jakość życia zamiast wielkomiejskiego pędu. Akcja medialna polegała na możliwości wysłania na adres redakcji lokalnego dziennika krótkiego dokończenia zdania: „Meldorf jest miastem, w którym warto żyć, ponieważ...”. Serię ukazujących się przez miesiąc wypowiedzi otwierała refleksja burmistrz Meldorf w brzmieniu: „... tak wielu ludzi kocha nasze miasto, jego historię i jego malownicze uliczki. I tak wiele osób szuka nowych dróg, angażuje się w dziedzinie kultury, sportu i środowiska. W ten sposób tworzy się dobry klimat dla miasta, a to z kolei przyczynia się do rozwoju całej okolicy”. Imienne impresje mieszkańców na temat jakości życia w Meldorf były wyczekiwaną i pierwszą czytaną wiadomością oraz powodem do dumy ich autorów. Wśród nadesłanych wypowiedzi znalazły się m.in. takie: Meldorf jest miastem, w którym warto żyć, ponieważ „...czuć tu prawdziwe życie, a nie tylko sztuczny „Lifestyle”, bo tutejsi ludzie potrafią łączyć postęp z tradycją. Nie podążają na oślep za każdym trendem. To z kolei pozostawia przestrzeń dla codziennej serdeczności, z którą się tu tak często spotykam.

W takim otoczeniu czuję się bezpiecznie jak w domu. Z tego też powodu przeprowadziłam się z metropolii jaką jest Hamburg do „Cittaslow” Meldorf” (urzędniczka w stanie spoczynku, obecnie: wydawca, autorka, dziennikarka, 60 lat); „...mieszkańcy Meldorf dają mi poczucie znalezienia swojej przystani życiowej. Moją próbę zbudowania swojej egzystencji jako sprzedawcy na meldorfskim cotygodniowym rynku przyjęto tu bardzo pozytywnie. Od razu zaistniało między nami zaufanie, a te wszystkie rozmowy i słowa otuchy ułatwiły mi start w nowe życie. Chętnie więc angażuję się w życie tego miasta” (sprzedawca na cotygodniowym rynku, 52 lata); „...opowiada historie! To miasto posiada wiele zakątków, które działają jak balsam na duszę i które zawsze bardzo chętnie odwiedzam. I nie mam tu wcale na myśli tzw. atrakcji turystycznych, takich jak Katedra, dzielnica zamkowa, muzea czy okolica nadmorska i port. O wiele bardziej wolę spacerować po parkach i cmentarzu w sobotni poranek albo przechadzkę przez zaśnieżone miasto na Nordermarkt w kierunku Muzeum Rolnictwa zimowym popołudniem lub wieczorem. I Meldorf to oczywiście miasto kultury. Praktycznie każdego dnia mogłabym uczestniczyć w jakimś wydarzeniu kulturalnym i rzadko by się one powtarzały” (nauczycielka, 53 lata); „...wróciłam tu dosłownie do swoich korzeni i w końcu mogę żyć tak, jak mi się podoba. Czuje się uprzywilejowana, że dane mi jest mieszkać w moim pięknym rodzinnym domu, położonym w cieniu Katedry, że mogę tu pracować i już w trzecim pokoleniu pomagać bliźnim. Wszystkie zakupy i sprawy w urzędach mogę załatwiać na piechotę i mogę angażować się społecznie w różnych dziedzinach i do tego mieć Morze Północne prawie tuż przed drzwiami domu – krótko mówiąc żyć i mieszkać tam, gdzie inni spędzają wakacje!” (terapeutka, 70 lat); „...chyba nie ma drugiego takiego miasta, gdzie żyłoby tak wielu ludzi pełnych zaangażowania, którzy przyczyniają się do tego, że Meldorf ma tak wiele do zaoferowania w dziedzinie kultury, sportu, muzyki itd. Współżycie wielu różnych kultur oraz w szczególności integracja osób niepełnosprawnych w Meldorf to jakby ożywiona inkluzja. Do tego dochodzi przepiękny krajobraz, pamiętanie o naszych produktach regionalnych, miłość do natury, do tutejszej wietrznej aury, do wody i czystego powietrza. Gdzie może być piękniej?” (przewodnicząca rady gminy); „...niezmiernie miłym jest chodzenie po znanych sobie ulicach i spotykanie wielu sympatycznych ludzi, którzy angażują się dla dobra wspólnego. A po środku tego świata stoi nasza stara, zacna Katedra jako świadectwo wiary będącej od stuleci dla ludzi kompasem życia” (pracownica biura turystycznego, 51 lat); „...przez okno prawie widzę Anglię. A jeśli to akurat niemożliwe, bo np. śnieżycą zakrywa widoczność, to spotykam się z sąsiadami z mojej ulicy na wspólne odśnieżanie z grillem i grzańcem. Czasem można na ulicy się zatrzymać, by uciąć pogawędkę z tym czy z tamtym przechodniem. To jest dla mnie przykład jakości życia” (twórca, 50 lat); „...jest żywym przykładem procesu Cittaslow. To bodziec, którego potrzebujemy dla budowania nowej rzeczywistości. Spotykam się i dyskutujemy jak ożywić miasto przy pomocy kolejnych projektów. To już

stało się u nas tradycją i tak tworzymy podwaliny dla lepszej przyszłości” (niepracujący, 59 lat); „jako miasto będące w ruchu Cittaslow Meldorf coraz bardziej ujawnia swój niezwykły charakter. Pobądź tu trochę i spróbuj być Slow! Całe Meldorf Cię do tego zaprasza. Zasada Slow zamiast na gonitwę do utraty tchu stawia na spokój, wdzięk i pogodę ducha. Meldorf stara się być miastem cieszącym się życiem. Jasne! Tworzone jest ono według koncepcji Cittaslow! A Cittaslow, co warto wiedzieć, to nie żadna nudna sypialnia. Tutaj tworzy się mianowicie to, co jest najlepsze dla odwiedzających i dla mieszkańców” (emerytowany pastor, 87 lat); „...mogę uczestniczyć w życiu mojego miasta. Inicjatywa społeczna jest mile widziana i wręcz pożądana. Tak samo jak konstruktywna krytyka mająca na celu tworzenie z Meldorf miasta, w którym warto żyć. W kręgu ludzi zaangażowanych w ruch Cittaslow poznałam osoby, które nie boją się ważnych tematów i pracują nad takimi obszarami, jak zrównoważony rozwój, ochrona środowiska, promocja produktów regionalnych i regionalnych rynków czy też spójność społeczna i integracja nowych obywateli. To mi się od początku podoba i jestem przekonana, że Cittaslow jest właściwą drogą dla miasta i dla nas, mieszkańców” (mieszkanek); „...tu jeszcze liczy się człowiek. Tutaj ludzie patrzą sobie w oczy, pozdrawiają się i interesują się losem swoich współmieszkańców. Ludzie trzymają się razem i wzajemnie pomagają. Ogromna liczba wykładów, spotkań autorskich, koncertów, spektakli teatralnych i różnych innych imprez świadczy o dużym zaangażowaniu i otwartości ludzi. Dlatego też dwa i pół roku temu przeprowadziłam się tu wraz z córką z Hamburga” (specjalistka terapii ruchowej, 37 lat); „...podczas zakupów człowiek spotyka zawsze wielu znajomych, zagaduje się i wraca do domu o wiele później niż zaplanował” (emerytka, 79 lat); „...wszystko, czego mi trzeba, jest wplecione w uliczki, przy których stoją historyczne budowle, jak na przykład kościół, który niczym widoczna z daleka latarnia morska wskazuje kierunek; naturalna przestrzeń otaczająca Meldorf, czyli port, poldery i Morze Wattowe prawie na wyciągnięcie ręki. I do tego oczywiście ludzie, zawsze mili i pomocni, szczególnie wobec obcych. Nie potrzebuję drogiego Spa. Wystarczy mi Meldorf!” (urzędnik, 61 lat); „...uwielbiam spacerować wieczorami po uliczkach Meldorf, po Burgstraße, Breiter Weg czy Dzielnicy Klasztornej z jej starym, krzywym brukiem i z małymi, ciasno stojącymi ceglanymi domkami. Wydaje się, jakby Bóg wstrzymał tu czas. Codzienna gonitwa, tak typowa dla XXI wieku wydaje się nie dotyczyć tego miejsca. Zapach starych róż, tak pięknie rosnących od dziesięcioleci i otoczonych opieką przez hodowców miesza się przy zachodnim wietrze z typowym zapachem morza” (celniczka i przewodniczka miejska).

Rozwój urbanistyczno-architektoniczny Meldorf następuje z poszanowaniem historii i lokalnych tradycji przy imponującym zaangażowaniu mieszkańców w liczne działania na rzecz miasta i poprawie jakości życia w nim. Wzorowo przeprowadzony proces certyfikacji do sieci Cittaslow wytworzył

wartość dodaną: uświadomienie mieszkańcom posiadanego kapitału endogenicznego miasta zarówno w wymiarze materialnym, jak i silnych więzi społecznych.

4. Penzlin – miasto magii i czarownic

Penzlin leży w samym środku Pojezierza Penzlińskiego obejmującego 15 jezior i będącego częścią Pojezierza Meklemburskiego w trójkącie Neubrandenburg, Neustrelitz i Waren (Müritz) bezpośrednio w pobliżu Parku Narodowego Müritz i Jeziora Tollensesee. To jedyne wschodniemieckie i najmniejsze Cittaslow w Niemczech zamieszkałe przez 4 250 mieszkańców (stan z 2015 r.). Miasto uzyskało status Cittaslow w 2013 r. w 750-lecie otrzymania praw miejskich, a włączona w 2009 r. w jego granice dzielnica Marihn nosiła ten tytuł od 2007 r. Mimo że pierwszy dokument potwierdzający nadanie praw miejskich pochodzi z 1263 r., miasto zostało założone w 1220 r. w pobliżu osady Słowian, która stała się przedzamczem dla największej współcześnie atrakcji turystycznej miasta – Zamku Penzlin. Znajduje się w nim „Muzeum Magii i Polowań na Czarownice w Meklemburgii” – odwiedzane przez ok. 20 000 osób rocznie z całej Meklemburgii-Pomorza Przedniego. Na terenie Meklemburgii od XIV do XVII w. odbyło się najwięcej na terenie całych dzisiejszych Niemiec procesów i straceń kobiet podejrzanych o czary, a lata 1661-1691 to czas największej liczby procesów czarownic w Meklemburgii, która z tego powodu nosiła ówczesnie określenie „kraj, w której pali się czarownice”. Prześladowania kierowane były głównie przeciw zielarkom, znachorkom i akuszerkom znającym właściwości ziół – przed wejściem do budynku muzeum znajduje się ogród zielny, a w nim rośliny lecznicze i przyprawowe.

Masywna bryła Zamku Penzlin nie wskazuje na to, że w jego wnętrzach znajduje się wysoki na 12 metrów komin (wybudowany w 1550 r.) centralnie umieszczony w tzw. czarnej kuchni z 1520 r. Sklepienie kuchennego pomieszczenia służyło jako wędzarnia, a jego czarne zabarwienie jest wynikiem 150-letniej działalności kuchni (w latach 1550-1650 i 1770-1820) niezwiązanej bynajmniej z historią czarownic – przygotowywano w niej posiłki spożywane w znajdującej się obok sali rycerskiej. 7 metrów pod ziemią znajdują się tzw. lochy czarownic. Wśród licznych narzędzi tortur przeznaczonych do wymuszenia przyznania się do czarownictwa znajduje się tzw. krzesło czarownicy. Na ścianach klatki schodowej muzealnego obiektu znajduje się kilkadziesiąt pionowych tablic, na których drobnym drukiem umieszczono nazwiska i losy ofiar polowań na czarownice z obszaru Meklemburgii.

Motywnym przewodnim obchodów roku jubileuszowego 750-lecia otrzymania praw miejskich były magiczne momenty w Penzlin (niem. Magische Momente in Penzlin), które są także tytułem okolicznościowego albumu dokumentującego to wydarzenie, a liczne odniesienia do magii i czarownic znajdują się w całym mieście, np. w tematycznie urządzonych placach zabaw dla

dzieci, trzech miejskich fontannach czy dekoracjach umieszczanych na elewacjach domów mieszkalnych. Burmistrz Penzlin ideę Cittaslow utożsamia z poszukiwaniem balansu między średniowieczem a nowoczesnością – nie chcemy żyć w muzeum – dodaje. Ale dziś to właśnie „Muzeum Magii i Polowań na Czarownice w Meklemburgii” – odrestaurowany historyczny gmach – jest głównym źródłem przychodów z turystyki. W Penzlin historia zdaje się dominować nad współczesnością, tak jak gotycki Kościół Mariacki z XIII w. nad dachami miasta. Penzlin wielokrotnie ulegało zniszczeniu w wyniku pożarów – w 1558 r. spłonęło niemal całkowicie, a w 1725 r. uchowały się jedynie 2 spośród 150 domów. Wtedy też ogień zniszczył wysoką i smukłą wieżę kościoła, a dziś można ją oglądać w kształcie niezmiennym od 1735 roku – odbudowaną w niższej i uboższej wersji, która nadaje sylwecie kościoła przysadzisty charakter.

Aspiracją miast członkowskich Cittaslow nie jest bynajmniej tworzenie miejskich skansenów, lecz umiejętne korzystanie ze współczesnych technologii w sposób niekolidujący z historyczną strukturą przestrzenną i lokalną tradycją, np. w Orvieto „po średniowiecznych uliczkach krążą bezgłośnie elektryczne autobusy” (Honoré, s. 99). Władze miast wspierają inicjatywy służące poprawie jakości życia mieszkańców i estetyzacji przestrzeni miejskiej, zachowujące lokalne tradycje, np. w Bra „Urząd Miasta udziela dotacji na remonty budynków, do których używa się charakterystycznych dla tego regionu czerwonych dachówek i tynku w kolorze miodu” (Honoré, s. 99). Również w Penzlin można dostrzec przykłady koegzystencji historycznego dziedzictwa kulturowego i współczesnych rozwiązań technicznych. Patronem nowoczesnego kompleksu szkół (Szkoły Regionalnej i Szkoła Podstawowej) jest Johann Heinrich Voß – poeta, tłumacz „Iliady” i „Odysei” Homera oraz dziewięciu dramatów Wiliama Szekspira – który spędził w Penzlin swoje dziecięce i młodzieńcze lata. Dom rodzinny tego najwybitniejszego z mieszkańców Penzlin spłonął w jednym z pożarów, ale na fundamentach budynku szkoły miejskiej, do której uczęszczał w latach 1759-1765, po zakończeniu budowy poprzedzonej pracami archeologicznymi, powstanie nowoczesny wielofunkcyjny obiekt „Centrum Penzlin” mieszczący muzeum jego imienia, bibliotekę multimedialną i punkt informacji turystycznej. Współczesność także w swoisty – niezależny od władz i mieszkańców – sposób przenika miasto Penzlin: na miejskim cmentarzu znajduje się grób Antonii Gauck – babki obecnego prezydenta RFN Joachima Gaucka.

5. Podsumowanie

Miasta Cittaslow usilnie próbują ustalać swoją pozycję w regionie, bazując na nielicznych pozytywnych aspektach przestrzenno-społecznych. Wśród potencjalnych implikacji akcesji do sieci Cittaslow, burmistrzowie, jak i lokalni liderzy widzą zaistnienie tych miast w świadomości mieszkańców regionu,

a przez to pobudzenie rozwoju społeczno-gospodarczego i wzmożenie ruchu turystycznego. Liczne wydarzenia kulturalne – inicjowane zarówno przez władarzy, jak i lokalnych liderów Nowego Dworu Gdańskiego – służą propagowaniu wiedzy o Żuławach, a także integrują mieszkańców oraz budują w nich tożsamość lokalną i poczucie dumy z dziedzictwa historyczno-kulturowego regionu. Ponadto proces certyfikacji może być instrumentem służącym mieszkańcom do uświadomienia endogenicznego kapitału swojego miasta zarówno materialnego, jak i społecznego. Wypełnianiu długiej listy kryteriów warunkujących akcesję do Cittaslow towarzyszy refleksja nad bieżącą sytuacją miasta i kierunkami jego rozwoju (Kwiatek-Sołtys, Mainet, 2015, s. 130). Mazur-Belzyt (2014, s. 41) słusznie twierdzi, że oprócz dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskie miasta Cittaslow „dysponują innymi ważnymi atutami endogenicznymi: powszechnie niedocenianą więzią i świadomością społeczną oraz umiejętnością współdziałania, wynikającą z głębokiego poczucia przynależności do zamieszkiwanego miejsca. (...) taka postawa daje im większą witalność i sprawność w realizowaniu zamierzeń niż można zaobserwować w dużych miastach. W małych miastach następuje sprzężenie zwrotne – identyfikacja społeczeństwa z wizją i strategią jego rozwoju przyczynia się do budowania jeszcze silniejszej tożsamości lokalnej, a to z kolei wpływa pozytywnie na rozwój kapitału społecznego dla rozwoju lokalnego”.

Proces certyfikacji Meldorf do sieci Cittaslow przeprowadzony z aktywną obecnością mieszkańców, dowodzi, że ten początkowy etap akcesji do Cittaslow pozwala dokonać identyfikacji posiadanego kapitału endogenicznego miasta: materialnego oraz więzi społecznych. Wyrazem lokalnego patriotyzmu jest szereg oddolnych inicjatyw mieszkańców Meldorf służących poprawie wizerunku miasta, a przede wszystkim jakości ich życia. Tym, co buduje wspólnotę lokalną mieszkańców Pezlin jest duma z najbardziej znanego z nich, której emanacją są współczesne obiekty i budynki upamiętniające jego ówczesną obecność. W procesie kształtowania tożsamości lokalnej ważną rolę pełni także „Muzeum Magii i Polowań na Czarownice w Meklemburgii” – największa i jedyna atrakcja turystyczna miasta Penzlin.

Wiele z miast należących do sieci Cittaslow, w tym także te będące przedmiotem niniejszej publikacji, ze względu na peryferyjne położenie i niedostatecznie rozwiniętą sieć transportu publicznego oraz brak odpowiedniego zaplecza turystycznego (zarówno w mieście Nowy Dwór Gdański, jak i Meldorf jest tylko jeden hotel; w Penzlin nie ma żadnego) traci na atrakcyjności z sąsiadującymi większymi miastami. Jednak pomimo tych ograniczeń to „małomiejskość” miasteczek Cittaslow, ich ludzka skala zabudowy (propagowana i rozpowszechniana przez m.in. Adamczewską-Wejchert i Wejcherta, 1986; Ghela 2009, 2014; Montgomery 2015; Wejcherta, 1947; 1984), unikatowe obiekty architektoniczne oraz cisza i spokój – będące deficytowym dobrem współczesnego świata – stanowią ich niepowtarzalny walor.

Podziękowania

Dziękuję Marcie Dorobek – pełnomocnik ds. Cittaslow i kierownik Referatu Organizacji, Promocji i Rozwoju Urzędu Miejskiego w Nowym Dworze Gdańskim oraz Markowi Opitz – prezesowi Stowarzyszenia Miłośników Nowego Dworu Gdańskiego – Klub Nowodworski; Anke Cornelius-Heide – burmistrz Meldorf, Svenowi Flechner – burmistrzowi Pezlin oraz France Colberg za poświęcony czas, inspirujące rozmowy oraz przekazane dokumenty i opracowania niezbędne do pracy badawczej.

Dziękuję osobom spotkanym w czasie wizyt studialnych w Nowym Dworze Gdańskim (zarówno na terenie miasta, jak i gminy), Meldorf i Pezlin za życzliwość wyrażoną w słowach i spojrzeniach.

Dziękuję także dr hab. prof. UG Mariuszowi Kistowskiemu za przeznaczenie środków Katedry Geografii Fizycznej i Kształtowania Środowiska na sfinansowanie wyjazdu studialnego do Meldrof.

Literatura

- Adamczewska-Wejchert H., Wejchert K. (1986), *Małe miasta*, Wydawnictwo Arkady, Warszawa.
- Barber R. B. (2014), *Gdyby burmistrzowie rządzili światem. Dysfunkcyjne kraje, rozkwitające miasta*, Wydawnictwo Literackie Muza SA, Warszawa.
- Bauman Z. (2006), *Płynna nowoczesność*, Wydawnictwo Literackie, Kraków.
- Bauman Z. (2009), *Sztuka życia*, Wydawnictwo Literackie, Kraków.
- Bauman Z. (2010), *Między chwilą a pięknem. O sztuce w rozpędzonym świecie*, Wydawnictwo Officina, Łódź.
- Bauman Z. (2011), *44 listy ze świata płynnej nowoczesności*, Wydawnictwo Literackie, Warszawa.
- Gehl J. (2009), *Życie między budynkami. Użytkowanie przestrzeni publicznych*, Wydawnictwo RAM, Kraków.
- Gehl J. (2014), *Miasta dla ludzi*, Wydawnictwo RAM, Kraków.
- Gruszecka-Tieśluk A. (2013a), *Lokalny wymiar ruchu Slow w Polsce na przykładzie Slow Food oraz Cittaslow* [praca magisterska niepublikowana].
- Gruszecka-Tieśluk A. (2013b), *Sieć Cittaslow – strategią rozwoju małych miast w Polsce?* [w:] K. Heffner, M. Twardzik (red.), *Nowoczesne instrumenty polityki rozwoju lokalnego – zastosowanie i efekty w małych miastach*, *Studia Ekonomiczne* 144/13, Katowice, s. 383-393.
- Grzelak-Kostulska E., Hołowiecka B. (2010), *Polska krajowa sieć Cittaslow szansą dla małych miast?* [w:] K. Heffner, A. Polko (red.) *Transformacja funkcji miejskich w ośrodkach lokalnych*. *Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Katowice, s. 65-74.
- Grzelak-Kostulska E., Hołowiecka B., (2011), *Kreowanie wizerunku miasta a rozwój funkcji turystycznej na przykładzie wybranych miast Polskiej Sieci Cittaslow*, [w:] A. Rapacz (red.) *Gospodarka turystyczna w regionie. Przedsiębiorstwo*. Samorząd.

- Współpraca, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 157, Wrocław, s. 652-666.
- Grzelak-Kostulska E., Hołowiecka B., Kwiatkowski G. (2011), *Cittàslow International Network: An Example of a Globalization Idea?* [w:] P. Mácha, T. Drobík (red.) *The Scale of Globalization Think Globally, Act Locally, Change Individually in the 21 st Century*. University of Ostrava, Ostrava, s. 186-192.
- Hatipoglu B. (2015), "Cittàslow": *Quality of Life and Visitor Experiences*, *Tourism Planning & Development*, 12(1), s. 20-36.
- Honoré C. (2011), *Pochwała powolności. Jak zwolnić tempo i cieszyć się życiem*, Drzewo Babel, Warszawa.
- Honoré C. (2014), *Bez pośpiechu. Jak mądrze rozwiązywać problemy i nie zwariować w szybkim świecie*, Drzewo Babel, Warszawa.
- Hutnikiewicz I. M. (2009), *Polska Krajowa Sieć Miast „Cittàslow”*, [w:] J. Poczobut (red.), *Specyfika odnowy małych i średnich miast w Polsce*, Stowarzyszenie Forum Rewitalizacji, Kraków.
- Jacobs J. (2014), *Śmierć i życie wielkich miast Ameryki*, Centrum Architektury, Warszawa.
- Kaczmarek U., Konecka-Szydłowska B. (2013), *Prospectives for development of small towns in Wielkopolska voivodeship*, [w:] J. Burdack, A. Kriszan (red.), *Kleinstädte in Mittel- und Osteuropa: Perspektiven und Strategien lokaler Entwicklung*, Leibniz-Institut für Länderkunde, Leipzig.
- Kalisiak A. (2016), *Analiza możliwości włączenia Rawy Mazowieckiej do sieci Cittàslow w kontekście doświadczeń miasta Lidzbarka Warmińskiego* [praca magisterska niepublikowana].
- Knox P. L. (2005), *Creating Ordinary Places: Slow Cities in a Fast World*, *Journal of Urban Design*, 10(1), s. 1-11.
- Knox P. L., Mayer H. (2013), *Small Town Sustainability. Economic, Social, and Environmental Innovation*, Birkhäuser, Basel.
- Kopec A. (2012) – obecnie Zawadzka, *Cittàslow – Alternative Idea of Urban Development of Small Cities*, [w:] I. M. Burda, K. Kopec – obecnie Zawadzka, G. Rembarz (red.), *Urban Energy*, Politechnika Gdańska Wydział Architektury, Referat Rewitalizacji Wydziału Urbanistyki, Architektury i Ochrony Zabytków Urzędu Miejskiego w Gdańsku, Gdańsk, s. 52-56.
- Kubisz M. (2014), *Resistance in the Deceleration Lane. Velocentrism, Slow Culture and Everyday Practice*, Peter Lang Edition, Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien.
- Kulupa R. (2010), *Możliwości funkcjonowania miasta Murowana Goślina w Międzynarodowym Stowarzyszeniu Miast Cittàslow* [praca magisterska niepublikowana].
- Kwiatkiewicz A., Mainet H. (2015), *Cittàslow, a qualitative approach to small towns' local development*, *Miasto w badaniach geografów*. Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Kraków, s. 123-135.
- Maćkiewicz B., Konecka-Szydłowska B. (2017), *Green Tourism: Attractions and Initiatives of Polish Cittàslow Cities*, [w:] N. Bellini, C. Pasquinelli (red.), *Tourism in the City Towards an Integrative Agenda on Urban Tourism*, Springer International Publishing, Switzerland, s. 297-310.
- Mayer H., Knox P. L. (2006), *Slow Cities: Sustainable Places in a Fast World*, *Journal of Urban Affairs*, 28 (4), s. 321-334.

- Mazur-Belzyt K. (2014), *Współczesne podstawy rozwoju małych miast na przykładzie sieci miast Cittàslow*, [w:] Problemy Rozwoju Miast, Kwartalnik Naukowy Instytutu Rozwoju Miast, Rok XI, Zeszyt III/2014, s. 39-45.
- Montgomery Ch. (2015), *Miasto szczęśliwe. Jak zmienić nasze życie, zmieniając nasze miasta*, Wysoki Zamek, Kraków.
- Park E., Kim S. (2015), *The potential of Cittàslow for sustainable tourism development: enhancing local community's empowerment*, Tourism Planning & Development.
- Pękala T. (2013), *Życie powoli: inna strona nowoczesności*, [w:] T. Pękala, Estetyczne konteksty doświadczanie przeszłości, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, s. 183-220.
- Pink S. (2007), *Sensing Cittàslow: Slow Living and the Constitution of the Sensory City*, The Senses and Society, 2(1), s. 59-77.
- Pink S. (2008), *Sense and sustainability: The case of the Slow City movement*, Local Environment, 13(2), s. 95-106.
- Pink S. (2009), *Urban social movements and small places*, City, 13(4), s. 451-465.
- Pink S. (2011), *Amateur documents? Amateur photographic practice, collective representation and the constitution of place in UK slow cities*, Visual Studies, 26(2), s. 92-101.
- Pink S., Lewis T. (2014), *Making resilience: Everyday affect and global affiliation in Australian Slow Cities*, "Cultural Geographies" 21(4), s. 695-710.
- Pink S., Servon L. J. (2013), *Growth of the Slow City Movement*, Environment and Planning, 45(2), s. 451-466.
- Poczobut J. (2010), *Działania rewitalizacyjne w miasteczkach Polskiej Krajowej Sieci Miast Cittàslow*, Zarządzanie Publiczne 1-2(9-10), Zeszyty Naukowe Instytutu Spraw Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, s. 105-119.
- Popkiewicz M. (2013), *Świat na rozdrożu*, Wydawnictwo Sonia Draga Sp. z o.o., Katowice.
- Rutkowska P. (2012), *Spędzanie czasu wolnego przez mieszkańców Lidzbarka Warmińskiego w kontekście idei Cittàslow* [praca magisterska niepublikowana].
- Strzelecka E. (2016), *Małe miasta a nowoczesne modele rozwoju miast*, [w:] E. Strzelecka (red.) Alternatywne modele rozwoju miast. Sieć miast Cittàslow, Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, Łódź, s. 9-36.
- Wejchert K. (1947), *Miasteczko polskie jako zagadnienie urbanistyczne*, Trzaska Evert i Michalski, Warszawa.
- Wejchert K. (1984), *Elementy kompozycji urbanistycznej*, Wydawnictwo Arkady, Warszawa.
- Wspomnienia osadników żuławskich w ramach projektu Żuławy. Lubię to!* (2015), Stowarzyszenie Miłośników Nowego Dworu Gdańskiego – Klub Nowodworski, Nowy Dwór Gdański.

Strony internetowe

1. www.klubnowodworski.pl
2. www.miastonowydwor.pl
3. www.zok-ndg.pl
4. www.zph.org.pl

**IDENTIFICATION OF INITIATIVES AIMED AT BUILDING
A REGIONAL IDENTITY IN CITIES CITTASLOW:
NOWY DWÓR GDAŃSKI AND GERMAN CITIES MELDORF
AND PENZLIN**

The measure of quality of life is the involvement of mayors and local leaders and residents in activities aimed at building and strengthening our ties with the city and region. The text includes a register and description of grassroots initiatives aimed at improving their quality of life. Jacobs (2014: 249) states that “cities have something to offer to everybody provided that everyone co-creates them”. A great motivation for such a conducting such a research is, among others, an truly impressive number of private initiatives recognized not only in German city of Meldorf, but also in Nowy Dwór Gdański – the only city in Pomorskie Voivodship joined the Cittaslow Movement Cittaslow.

The text identifies a number of regional and social events organized by the representatives of various institutions operating in Nowy Dwór Gdański. The aim of the events is to promote knowledge about the history of the Vistula River Delta area, and thus to build the identity of successive generations of postwar Żuławy settlers. The text identifies also grassroots initiatives inhabitants of North German city – Meldorf to improve the city's image and quality of life in it, and also indicated how the certification process can be an instrument of Cittaslow awareness of residents of endogenous capital (physical and social) of their city. Also described are unique – the scale of Mecklenburg-Vorpommern – architectural object located in East German city – Penzlin and identified examples of the coexistence of historical cultural heritage and modern technological solutions.

Keywords: Cittaslow, Slow Cities, Slow Movement, grassroots initiatives, local identity.

ALTERNATYWNE MODELE ROZWOJU MIAST SIEĆ MIAST CITTAŚLOW

Wydanie II rozszerzone

Pod redakcją Elżbiety Strzeleckiej

Recenzenci:
dr hab. Ewa Klima, prof. PŁ
dr hab. Lucyna Przybylska

Pod redakcją
dr inż. Elżbiety Strzeleckiej

Redaktor Naukowy Wydziału Budownictwa,
Architektury i Inżynierii Środowiska
dr inż. Marek Jabłoński

Zdjęcia w tekście:
Wojciech Wójcik – Lidzbark Warmiński z lotu ptaka (2 zdjęcia),
Bartłomiej Olczak – Oranżeria Kultury, Izabela Treutle – Dolina Symsarny
oraz młodzież zwiedzająca Lidzbark Warmiński

Projekt okładki
Agata Niewiadomska

© Copyright by Wydział Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska
Politechniki Łódzkiej 2017

WYDAWNICTWO POLITECHNIKI ŁÓDZKIEJ
90-924 Łódź, ul. Wólczańska 223
tel. 42-631-29-52, 42-631-20-87, fax 42-631-25-38
e-mail: zamowienia@info.p.lodz.pl
www.wydawnictwa.p.lodz.pl

ISBN 978-83-7283-826-1

Nakład 200 egz. Ark. druk. 22. Papier offset. 80g, 70 x 100
Druk ukończono w marcu 2017 r.
Wykonano w Drukarni „Quick-Druk” s.c. 90-562 Łódź, ul. Łąkowa 11
Nr 2214

Spis treści

Wiesław Pawłowski, Elżbieta Strzelecka <i>Wprowadzenie</i>	5
CZĘŚĆ I. ROZWÓJ MAŁYCH MIAST A JAKOŚĆ ŻYCIA SIEĆ MIAST CITTASLOW	11
Elżbieta Strzelecka <i>Małe miasta a nowoczesne modele rozwoju miast</i>	13
Anna Janiszewska, Ewa Klima <i>Jakość życia – definicje i pomiary</i>	41
Barbara Konecka-Szydłowska <i>Zróżnicowanie polskiej sieci miast Cittaslow w aspekcie społeczno- gospodarczym</i>	61
Jan Salm <i>Idea Cittaslow a tożsamość miast województwa warmińsko-mazurskiego. Między Umbrią a Warmią i Mazurami</i>	74
Alicja K. Zawadzka <i>Identyfikacja inicjatyw służących budowaniu tożsamości lokalnej w wybranych miastach sieci Cittaslow</i>	82
Ewa Klima, Lech Grabski <i>Poprawa bezpieczeństwa poprzez projektowanie przestrzeni Metodologia CPTED</i>	97
Marcin Galibarczyk <i>Sieć Cittaslow jako wizerunkowy produkt turystyczny województwa warmińsko-mazurskiego</i>	110
Łukasz Górski, Barbara Maćkiewicz, Adrian Rutkowski <i>Przynależność do Polskiej Krajowej Sieci Miast Cittaslow a rynek nieruchomości</i>	123
Gabriela Rembarz, Bartosz Labuhn <i>Potencjał strategii slow city dla rozwoju miast kształtujących się metropolii polskich. Na przykładzie Pucka i Kartuz miast Gdańskiego Obszaru Metropolitalnego</i>	135
Barbara Wycichowska <i>Gospodarowanie przestrzenią przyrodniczą w mieście. Problemy i kierunki działania</i>	160

Alicja Twardowska-Jania <i>Oddolna inicjatywa wprowadzenia Prudnika do sieci miast Cittaslow</i>	177	
Anna Maćkowiak <i>Znaczenie konserwacji w rewitalizacji miast</i>	182	
Elżbieta Strzelecka <i>Tworzenie Karty Rozwoju Małego Miasta</i>	191	
CZĘŚĆ II. PRZYKŁAD ROZWOJU LIDZBARKA WARMIŃSKIEGO W SIECI MIAST CITTASLOW		207
Paulina Zdanowicz <i>Lidzbark Warmiński, jako przykład miasta zmieniającego jakość życia</i>	209	
Sebastian Kuźniewski <i>Wpływ funduszy krajowych i unijnych na dynamikę rozwoju małych miast na przykładzie Lidzbarka Warmińskiego</i>	223	
Jacek Wiśniowski <i>Programy rewitalizacji w rozwoju miast. Przykład Lidzbarka Warmińskiego</i> ...	240	
Izabela Treutle <i>Budowanie potencjału turystycznego Lidzbarka Warmińskiego w ramach sieci Cittaslow</i>	251	
Aleksandra Kozicka, Angelika Mikołajczyk, Mateusz Piasecki i zespół <i>Badania opinii mieszkańców Lidzbarka Warmińskiego pod kątem wybranych aspektów jakości życia</i>	262	
Aleksandra Kalisiak <i>Analiza możliwości włączenia Rawy Mazowieckiej do sieci Cittaslow w kontekście doświadczeń Lidzbarka Warmińskiego</i>	282	
Bartłomiej Idzikowski, Patryk Waclawiak i zespół <i>Opracowanie koncepcji zagospodarowania przestrzeni miejskiej w zakresie ruchomej zieleni miejskiej i mebli miejskich w Lidzbarku Warmińskim</i>	303	
Dominika Boss, Bartłomiej Olczak i zespół <i>Opracowanie koncepcji oznakowania w Lidzbarku Warmińskim dla celów turystyczno-informacyjnych</i>	329	
Bartłomiej Olczak, Pamela Olczak, Julita Surlicka, Sylwia Wojtczak <i>Recepta na dobrą przestrzeń, czyli warsztaty z estetyki w przestrzeniach publicznych</i>	344	